

Coalitie tegen Virale Hepatitis: beleidspaper voor eliminatie van HCV in de gevangenisomgeving

Ambitie: De toegang tot zorg voor een kwetsbare groep vergroten

Sinds 2016 engageert België zich om virale hepatitis tegen 2030 te elimineren, samen met 195 andere WHO-lidstaten. Maar tot op vandaag lijkt ons land niet op weg om de eliminatiedoelstellingen voor Hepatitis C te halen¹, met ongeveer 18.000 actieve besmettingen en jaarlijks zo'n 300 overlijdens. Om de doelstelling toch te halen, **dienen we jaarlijks minstens 1.200 patiënten in België te behandelen**².

Het gevangenis milieu is een cruciale en bijzonder kwetsbare doelgroep in de strijd tegen hepatitis C. Volgens verschillende bronnen **komt hepatitis C nog steeds bijna 7 keer meer voor in gevangenis dan daarbuiten**³. Uit onderzoek van Sciensano gepubliceerd in 2021 blijkt dat 5% van de Belgische gedetineerden besmet is met HCV⁴. Om het doel van eliminatie te bereiken, moeten we elk jaar minimaal 70 patiënten in gevangenis vinden en behandelen⁵.

Volgens een rapport van het Federaal Kenniscentrum voor de Gezondheidszorg in 2017 is **de gezondheidstoestand van veel gedetineerden in België meer dan zorgwekkend**. Het rapport wijst erop dat de gezondheidswerkers in gevangenis vaak zeer toegewijd zijn, maar te kampen krijgen met veel obstakels, waaronder een **gebrek aan financiële en personeelsmiddelen, gebrekkige coördinatie en continuïteit van de zorg, communicatie, opleiding en versnippering van bevoegdheden tussen verschillende bevoegdheden**^{6,7}.

Vandaag wijst alles erop dat **gevangenen en verdachten ook nu nog geen toegang hebben tot gezondheidszorg die gelijkwaardig is aan die van buiten de gevangenis**, hetgeen niet alleen in strijd is met het internationale en Belgische recht, maar ook een probleem vormt in de strijd tegen ziekten zoals HCV.

België is herhaaldelijk **veroordeeld** door het Europees Hof voor de Rechten van de Mens wegens het niet garanderen van het beginsel van gelijkwaardigheid van zorg, niet in het minst omdat er in de gevangenis niet voldoende medisch personeel beschikbaar is.

---

¹ Boston Consulting Group (2020). Winning the race to eliminate Hepatitis C. Accelerating efforts together to reach the World Health Organization's 2030 elimination targets.

² Belgische HCV-coalitie. België 2030 hepatitisvrij. Visiedocument. Oktober 2020, <https://www.basl.be/news-and-events/belgium-hepatitis-free-in-2030-l-basl/>

³ <https://www.oipbelgique.be/thematiques/sante/>

⁴ Busschots, D. et al., 'A multicentre interventional study to assess blood-borne viral infections in Belgian prisons', BMC Infectious Diseases, 21 (708), 2021. Link:

[https://bmcinfectdis.biomedcentral.com/articles/10.1186/s12879-021-06405-z#:~:text=Results,%25%20\(2%2F886\).](https://bmcinfectdis.biomedcentral.com/articles/10.1186/s12879-021-06405-z#:~:text=Results,%25%20(2%2F886).)

⁵ Belgische HCV-coalitie. België 2030 hepatitisvrij. Visiedocument. Oktober 2020,

<https://www.basl.be/news-and-events/belgium-hepatitis-free-in-2030-l-basl/>

⁶ <https://kce.fgov.be/fr/le-kce-propose-des-pistes-de-reforme-pour-ameliorer-les-soins-de-sante-en-prison>

⁷ <https://www.i-careasbl.be/>

In België ligt de **verantwoordelijkheid voor de gezondheid in de gevangenissen bij de minister van Justitie, terwijl deze voor de rest van de samenleving berust bij de federale en regionale ministers van Volksgezondheid**. Als hepatitis C wordt opgespoord en gediagnosticeerd, kan een antivirale C-behandeling worden gestart. Deze twee naast elkaar levende systemen verminderen de transparantie en de kans op uitwisseling van wetenschappelijke informatie, die van cruciaal belang is voor de preventie, screening en eliminatie van de ziekte.

Versillende instanties, waaronder het Observatoire International des Prisons (OIP) en organisaties die gevangenissen bezoeken, stellen deze situatie al verscheidene jaren aan de kaak. Er is alle reden om aan te nemen dat **noch een goede toegankelijkheid, noch een adequate terugbetaling** van de gezondheidszorg in de huidige configuratie wordt gegarandeerd.

Vanuit medisch oogpunt zijn **infecties echter gemakkelijk te voorkomen**, aangezien er behandelingen bestaan en maatregelen kunnen worden genomen om het aantal infecties en, bij uitbreiding, het sterftecijfer in verband met HCV te verminderen. Op het gebied van preventie gaat het in de eerste plaats om preventieve maatregelen, die in gevangenissen vrijwel ontbreken.

Het **alarterende aantal HCV-infecties in gevangenissen** vereist een specifieke aanpak om het probleem bij de bron aan te pakken en de ziekte op lange termijn uit te roeien.

Dit **vereist actie op institutioneel niveau**, maar ook op het **niveau van screening en behandeling**. Alleen met een wereldwijde en gecoördineerde aanpak kunnen de doelstellingen van de WHO voor de uitroeiing van hepatitis C in 2030 worden verwezenlijkt. Helaas loopt België nog steeds achter.

Strategie: Aanpakken van de onderliggende oorzaken

Om bovenstaande problematiek aan te pakken en de eliminatiedoelstelling te bereiken, stelt de coalitie volgende acties voor op verschillende niveaus:

1. **Alle gedetineerden zouden toegang moeten hebben tot screening en behandeling voor virale hepatitis, ongeacht hun status (mensen in voorhechtenis én gedetineerden)**. Momenteel worden mensen niet behandeld als de vermoedelijke duur van hun verblijf in de gevangenis korter is dan de duur van de behandeling (8 - 12 weken, 3 maanden), waardoor mensen in voorarrest de facto worden uitgesloten. Daarmee wordt de besmettingsketen niet doorbroken, zowel voor besmettingen binnen de muren als eens de persoon de gevangenis verlaat. Daarbovenop is dit protocol in strijd met het principe van gelijkwaardige zorg, zoals bevestigd door het Europees Hof voor de Rechten van de Mens (arrest Kudla tegen Polen). De FOD Justitie schrijft op haar website dat gedetineerden dezelfde zorg moeten krijgen als wanneer ze vrij zouden zijn. **Wij eisen dat alle mensen in de gevangenis op dezelfde manier worden behandeld, ongeacht hun juridische status**.
2. **Zorgverleners zijn niet in staat om hun ethische code naar behoren na te leven omdat ze beperkt zijn in hun screening- en behandelingsmogelijkheden**. Tijdens de vorige

legislatuur werd een belangrijke stap voorwaarts gezet met de goedkeuring van het Koninklijk Besluit over de demedicalisering van snelle HCV-screeningstests. Het doel van het KB is om niet-medische werknemers in staat te stellen een snelle screening op hepatitis C te ondergaan. Dit maakt het mogelijk om de ziekte sneller te voorkomen én te genezen. **We moeten een snelle en veilige screening aanmoedigen, net zoals we dat doen voor bv. tuberculose en HIV.**

- 3. De overdracht van bevoegdheden van het Ministerie van Justitie naar het Ministerie van Volksgezondheid met betrekking tot zorg binnen de gevangismuren verloopt traag.** De Coalitie vindt het onbegrijpelijk dat de zorg voor gevangenen niet onder toezicht staat van de Minister van Volksgezondheid. Zonder een degelijke hervorming zullen gevangenen tussen de mazen van het zorgnet blijven vallen. **We roepen de toekomstige ministers van Justitie en Volksgezondheid op om samen te werken om deze overeengekomen overdracht te versnellen door het vaststellen van een strakke tijdslijn en de middelen om deze te bereiken binnen de nieuwe legislatuur.**
- 4. Het bewaken van de zorgcontinuïteit is cruciaal voor een systematische aanpak van het probleem, die de silo's overstijgt.** Daarom moet het individu holistisch benaderd worden, wat een afstemming van alle partners vereist, zowel binnen als buiten de gevangismuren (continuïteit van medische dossiers tijdens overplaatsingen tussen gevangnissen en bij vrijlating). Een geïnfecteerde persoon kan in 8 - 12 weken 3 maanden genezen worden, maar de behandeling moet wel afgerond worden. Een betere opvolging zal kostenbesparend werken (medicatie die niet verloren gaat, behandelingen die volledig worden uitgevoerd, ...). Dit kan door goede samenwerkingsakkoorden tussen gevangnissen en de nabijgelegen ziekenhuizen en door het inzetten van mobiele teams.
- 5. Preventie door sensibilisering en goede screening van mensen in detentie is essentieel.** De specifieke omstandigheden in gevangnissen zijn uitdagend, denk maar aan taalproblemen, tijdgebrek (consulten duren vaak maar 2 tot 5 minuten) en de beperkte financiële middelen. Daarnaast kleeft er een stigma aan de ziekte, waardoor gedetineerden een drempel ervaren om zich te laten screenen. Systematische screening, zoals voor tuberculose, en het afnemen van een gezamenlijke anamnese dmv. een vragenlijst garandeert een betere consistentie en opvolging van de behandeling. Gedetineerden zijn daarnaast vaak bang dat de screening op virale hepatitis hun intraveneuze drugsgebruik zal onthullen of zelfs hun verblijfsstatus zal onthullen (en daardoor hun uitzetting zal versnellen). Ook hier moet actief op gesensibiliseerd worden, voornamelijk te starten bij het opleiden van het gevangenispersoneel – die hier vragende partij voor is - en er moeten echte programma's voor risicobeperking in de gevangnissen worden opgezet, met name door het ter beschikking stellen van steriel materiaal om de verspreiding van infectieziekten te beperken.

De Belgische Coalitie tegen Virale Hepatitis

Dr. Stefan Bourgeois (ZNA), Dr. Christian Brixko (CHR de la Citadelle et service médical pénitentiaire), Dr. Pierre Deltenre (Clinique Saint-Luc Bouge), Dr. Françoise Desselle (CHC Liège), Dr. Anja Geerts (UZ Gent), Stefan Teughels (Domus Medica), Marion Guémas (I.Care), Dr. Philippe Langlet (Groupe hospitalier CHIREC), Dr. Luc Lasser (CHU Brugmann), Griet Maertens (Free Clinic Antwerpen), Dr. Lise Meunier (CHU Saint-Pierre), Dr. Christophe Moreno (Universitair Ziekenhuis Erasmus), Dr. Jean-Pierre Mulkay (CHU Saint-Pierre), Dr.

Frederik Nevens (UZ Leuven), Dr. Geert Robaey (Ziekenhuis Oost- Limburg, UHasselt, UZ Leuven), Dr. Pierre Van Damme (Universiteit Antwerpen), Dr. Wim Verlinden (AZ Nikolaas), Tessa Windelinckx (Free Clinic Antwerpen). De Belgische Coalitie tegen Virale Hepatitis werkt volledig onafhankelijk, maar wordt gesteund door AbbVie Belux en Gilead Sciences Belux.